

Bogu — moštvu ni ravno mogoče posebno velikokrat rabiti ta jezik. Še tega bi bilo treba, da bi v državi, v kateri sta dve tretjini prebivalstva nenemške narodnosti, vojak s svojim predpostavljencem ne smel drugače govoriti, kakor v nemškem jeziku. Po pravu in po zakonu ni noben vojak dolžan nemški govoriti, ni noben vojak dolžan razumeti svojega predpostavljence, ako ta ž njim nemški govori.

Nemški službeni jezik v vojski je zgolj mehaničen pripomoček v dosego potrebne jedrnatosti v službi, a razen posamnih povelj in službenih imenovanj ni noben vojak dolžan razumeti besedico nemški, pač pa so častniki vezani, razložiti vojaku vse v njegovem jeziku in so vezani razumeti vse to, kar jim vojak pove v svojem jeziku in so zategadelj dolžni naučiti se polkovnega jezika. Jednotni armadni jezik ne sme segati čez najpotrebnejše meje, čez potrebe službe, kar se več zahteva, je krivica.

In posebna krivica je, pehati vojake v ječo, ker se pri kontrolnem shodu oglašajo v svojem materinskem jeziku, zlasti še, ker je dovoljeno v Trstu, oglašati se v laškem jeziku, v Galiciji v poljskem in na Ogerskem v madjarskem, samo slovenski in češki jezik sta izključena.

Protestujoč proti postopanju vojaških organov, katerega popolno nezakonitost smo v gorenjih vrstah označili, zahtevamo od slovenskih poslancev, da izpolnijo svojo dolžnost. Stvar je malenkostna a spada mej tista imponderabilija, katera so drugod odločilnega namena v najvažnejših momentih.

Politični pregled.

Državni zbor. — Seje so zadnji čas bolj poredkoma, to pa zategadelj, da se omogočijo seje nagodbenega odseka. V zadnjih plenarnih sejah se je razpravljalo o raznih predlogih za podporo po ujmah in povodnih oškodovanih okrajev in se je dognala razprava o budgetnem provizoriju za letošnje leto. Zdaj ves teden ne bo seje.

Slovenci in vlada. — Po dolgotrajnih pogajanjih se je končno doseglo porazumljivje mej „Slovansko krščansko-narodno zvezo“ in mej vlado. Slednja se je zavezala, da izpolni več slovenskih zahtev. Tudi glede vseučilišča in nadsodišča se je dosegel nekak uspeh, a pogajanja še niso dognana, Vlada hoče za pridobitev slovenskih visokošolskih profesorjev napraviti več stipendij, glede nadsodišča pa še ni gotovo, ali se pri graškem nadsodišču zagotovi jezikovna ravnopravnost, ali se ustanovi v Ljubljani od graškega nadsodišča odvisen slovenski senat.

Vlada in Lahi. — Pogajanja mej vlado in mej Lahi so se razbili. Lahi bi se bili radi pridružili večini, a ker jim vlada neče na slovenske troške dati političnih koncesij, ostanejo Lahi v rezervi in hočejo čakati boljših časov.

Nagodbeni odsek. — Ta teden je nagodbeni odsek šele končal generalno debato o nagodbenih predlogah, a trajala bi bila gotovo še dlje, da se niso vsi, desnici pripadajoči poslanci, odpovedali besedi. Odsek se sedaj izvolil tri pododseke, kateri bodo nagodbene predloge pretresali. Vse javno mnenje je prepričano, da imajo dolgi in dolgočasni govori nemških opozicijskih poslancev samo namen, zavleči nagodbo, da je to gola obstrukcija, kar se pokaže še jasnejše

pri specialni debati. Ni ga menda človeka, ki bi hotel še verjeti, da bo nagodbeni odsek še letos dokončal svoje razprave.

Ruski minister grof Muravêv na Dunaju. — V soboto in v nedeljo mudil se je na Dunaji ruski minister zunanjih del grof Muravêv in imel daljša posvetovanja s cesarjem in z ministrom zunanjih del. Poročalo se je, da je grof Muravev prišel na Dunaj poizvedovat, kako misli naš cesar o nasvetu ruskega carja glede splošnega razoroženja. Bržčas se je govorilo tudi o čem drugem, vsaj iz oficijoznega „Prager Abendblatta“ se da sklepati, da je grof Muravêv na Dunaju zahteval, naj se ukaže razkralju Milanu, mirovati in prenehati s svojimi provokacijami.

Stojalowskega stranka — se utegne zdrobiti. Večina te male stranke je z vodjo Stojalowskim jako nezadovoljena in se utegne okleniti desnici pripadajočim strankam, dočim se bodeta Stojalowski in Szayer pridružila nemški opoziciji.

Fašoda. — To je ime kraja, kateri je bil doslej širšemu občinstvu le malo znan, ki pa bi mogel postati zgodovinskega pomena. Radi tega kraja se je namreč unel oster prepir mej Francosko in Angleško, tako da se je že govorilo o vojni in so se tudi na Francoskem in na Angleškem že delale priprave za vojno. Angleška želi dobiti zvezo mej Egiptom in Kaplandijo in je zategadelj zavzela zadnji čas Sudan. Tam v Sudanu in sicer v nekdanji egiptski naselbini Fašodi, pa je naletela vojska na francosko ekspedicijo pod vodstvom majorja Marshanda, katera je bila zasedla Fašodo. da prepreči zvezo mej Egiptom in Kaplandijo, torej zvezo od severa Afrike na jug, in napravi zvezo mej francoskimi naselbinami na zapadu in na vzhodu Afrike. Angleška trdi, da je Fašoda del Egipta, Francija zopet, da ne pripada nikomur. Radi tega se je začelo rožljanje s sabljami in tako Francozi kakor Angleži trde, da ne odnehajo niti za las.

Hrvatska. — V Zagrebu, v srcu hrvatskega naroda, so se vršile te dni občinske volitve. V prvem in v drugem razredu so zmagali Madjaroni, v tretjem razredu pa je zmagala Frankova čista stranka nad združeno opozicijo. Pač žalostno in malo vzpodbudljivo za tiste, ki morda mislijo na združenje Slovencev s Hrvati.

Ogerska. — Ogerske opozicijske stranke so se lotile obstrukcije in jo tirajo tako energično, da je ustavljeno vsako delo v parlamentu. Ako jo bodo nadaljevali, potem mora vlada ali razpustiti drž. zbor ali pa odstopiti.

Francija. — Brissonovo ministerstvo je odstopilo. V torek se je sešel francoski parlament in seveda je bila prva stvar, s katero se je bavil, Dreyfusova afera. Zbornica je sprejela resolucijo, s katero je indirektno izrekla ministervu nezaupnico, vsled česar je ministerstvo odstopilo. Zajedno so se vršile velike demonstracije. Vse kaže, da se je bati velikih viharjev in mogoče je celo, da pride v nevarnost republika. Novo vlado sestavi ali Dnpny ali Ribot.

Nekoliko o elektromotorjih.

Iste važnosti, kakor za razsvetljavo, je električna moč tudi pri izvrševanju mehaničnih del, ki se tudi imenuje prenos električne moči ali električne eneržije. Kakor znano, vrši se ta prenos na ta način, da se električni tok v takozvani elektromotor napelje, ki potem mehanično na zunaj deluje, torej električno eneržijo pretvarja v mehanično.

Glavne prednosti elektromotorjev so: najpriprostejša konstrukcija, malo prostora za postavljanje, zelo malo truda pri rabljenju in nizka cena.

Elektromotor obstoji iz valjastega telesa, takozvano dotve, ki mej trdno stoječimi železnimi deli kroži. On nima ne zaklopnic, ne betov, ne krmila, ne mehalnih, ampak samo krožeče dele, torej ne povzroča stresovanja, ne ropota in ker je konstrukcija jako priprosta, je obrabljenje, če se o tem sploh govoriti sme, prav neznatno.

Ker so elektromotorji priprosto narejeni, mogoče jih je narediti od najmanjše ($\frac{1}{10}$ konjske sile) do poljubno največje moči, torej se rabijo lahko ne samo tam, kjer se malo energije potrebuje, na pr. pri šivalnih strojih, ampak tudi v velikih tovarniških delih in to tembolj, ker ne samo, da ne povzročajo stresovanja in ropota, tudi dima, smrada in vročine ne povzročajo, vrh tega pa so tudi glede ognja ali eksplozije brez vsake nevarnosti.

Zaradi navedenih prednostij se elektromotor lahko postavi kjerkoli v kaki tovarni, delavnici, stanovanju itd. ne da bi si bilo treba za to kacega posebnega privoljenja.

Posebno pri inštalacijah elektromotorjev v stanovanjskih je treba poudarjati, da se za to ne potrebuje nobenih cevij, ne kakih posebnih podlog in pa zelo malo prostora in sicer komaj četrti del onega, ki je za parni ali plinov motor potreben.

Elektromotorji se torej lahko postavijo na tla ali na stopala, pripno se lahko tudi na strop ali tram ali pa se lahko z dotičnim strojem tudi direktno zvežejo,

Elektromotorji imajo tudi to posebno ugodnost, da je njih poraba enostavna in lahka zadostuje, da se jih jedenkrat na teden namaže, prav z lahka se spravijo v tir in zopet ustavijo. Zaradi teh lastnostij priporoča se elektromotor prav posebno malim obrtnikom, ker ž njim lahko vsakdo dela brez nevarnosti, ne da bi mu bilo za to treba posebnih vednosti in skušenosti.

Kakor poprej omenjeno, potrebuje se pa elektromotor le četrti del onega prostora, ki ga bi parni ali plinov motor za jednako moč potreboval in ker je konstrukcija priprosta, je umevno, da je elektromotor ceneji, kakor kak drug motor. Zaradi tega je mogoče, da si ga lahko tudi manj premožni omisli in si tako konkurenčno moč povekša, kar se lahko s številkami dokaže.

Povsod in tudi v Ljubljani nahajajo se male ročne obrti, vzemimo, da mora stroj delavec goniti. Tak delavec stane na dan 1 gld. ali vsako uro (pri deseturnem delu) 10 kr., moči pa proizvaja k večjemu za $\frac{1}{5}$ konjske sile, torej velja delo jedne pritine konjske sile vsako uro 10 kr.

Vzemimo pa, da se dela z elektromotorjem. Stroški za napravo elektromotorja z $\frac{1}{5}$ konjske sile znašajo 150 gld.

Stroški za električni tok za eno uro cele konjske sile, ako se motor na leto poprečno 3000 ur rabi (t. j.

309 delavnih dnij po 10 ur na dan) pa ne več kakor 15 kr. torej stane električni tok za motor 3 $\frac{1}{5}$ konjske sile le 3 kr. za vsako uro.

K temu računati je še obrestovanje in amortizacijo po 10 %, kar znaša 15 gld. na leto, torej na jedno uro pol krajcarja. K temu prišteti je naposled še trošek za mažo in snaženje, kar znaša po največ računjeno pol krajcarja na uro.

Jednomerno delo torej stane 4 kr., torej je razlike $10 - 4 = 6$ kr. pri jednomernem delu v primeri z ročnim delom. To znaša pri delu v 3000 urah 180 gld. na leto; z drugimi besedami, elektromotor izplača se poprej nego v jednom letu in potem se 180 gld. na leto prihrani. Še ugodnejši uspehi se dosežejo, ako morata stroj n. pr. dva delavca vrteti ali goniti, ker so potem postranski stroški primeroma še bolj zmanjšajo, kajti elektromotor na pr. z jedno konjsko silo, torej s petkrat večjim učinkom od prejšnjega, stane samo 300 gld.

Poleg teh financijelnih prednostij so pa še druge, ki se ne smejo prezreti. Elektromotor je vsaki čas, po dnevi in po noči, za delo pripravljen, torej njegova poraba ni odvisna od delavskega osobja, kar je gotovo velika prednost. Vrh tega se pa pri elektromotorju lahko štedi, ker, ako je postavljen elektroštevec in se z motorjem ne dela vsaki dan po 10 ur, se plača, kar je ob sebi umevno, le poraba električnega toka za čas delovanja elektromotorja.

Pa ne samo v onih slučajih, kjer se ima ročno delovanje nadomestiti z elektromotorjem, ampak tudi tedaj se le-ta priporoča, ako je med motorji sploh izbirati, kakšen naj bi se napravil, ker so, kakor že gori omenjeno, stroški za nabavo elektromotorja v primeri s stroški drugih motorjev, kakor so: parni, plinov ali petrolejni motor, veliko manjši, torej treba tudi manj za amortizacijo in obrestovanj investovanega kapitala.

Dalje je, kakor že poprej omenjeno, z elektromotorjem prav malo opravila, ne potrebuje se zanj vode za ohlajenje, stroški za mažo in snaženje pa so neznatni.

To, kar se na ta način prihrani, se vse premalo upošteva. Dasiravno je električni tok, ki elektromotor goni, nekoliko dražji, kakor je gonilna moč pri drugih motorjih (par, plin, petrolej), vendar elektromotor prav zaradi majhnih postranskih stroškov s temi lahko tekmuje, z drugimi prednostmi da jih visoko nadkriljuje.

Kmetijstvo.

Travnik.

V vseh slovenskih pokrajinah se še najbolj izplača živinoreja. Živine pa seveda ne moremo rediti, ako nimamo potrebne krme. Dado nam gotovo le travniki, a ti bi je nam dali še mnogo več, ako bi jih umno obdelovali.